

976694

Élet. M. O. 4852

MOLE CZ TIVADAR

KOMÁROMI EGYHÁZI KARNAGY

ÉLETRAJZA

IRTA

STAMPAY JÁNOS

MAGYARAKADEMIA
KÖNYVTÁRA

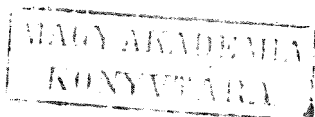

EGER

AZ EGERI NYNMDA-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG NYOMÁSA

1917.

Tanítói pályám kezdetén az volt egvedüli óhajom, hogy kivált az első években olyan kántortanító mellett működhessek, aki úgy is, mint tanító, úgy is, mint kántor, s mindenek előtt, mint ember példányképemül szolgálhat, akinek követése nem a tévedések útjára, hanem az igaz, szép és a jó megismerésére vezet, akinek tanítói munkája nem a kötöző napszámosra, hanem a tanítók Tanítójára emlékeztet: aki, amellet, hogy jó kántor, a magasabb zeneművészet kedvelője és kultiválója s akinek műveltsége, modern szakképzettsége, vallásossága, jelleme s törekvései legszebb összhangban vannak a tanító és kántor hivatalbeli állásával, szóval, aki — egész ember.

Ilyen szintájú ember volt Molecz Tivadar úrményi kántortanító, akinek oldala mellé, igaz, hogy tanítói működésemnek csak negyedik évében, 1887-ben juthattam, de végre is eljutottam, mert Moleczben egész emberre — ideáломra találtam.

De viszont ő sem csalatkozott, mert bennem meg jobb kezére talált. A vidéki kartársak szinte irigvelték szolidaritásunkat. Ugy tekintettem őt, mint tanáromat s ő engem mint leghűségesebb barátját. Mert igaz, hogy sokszor órahosszat foglalkozott velem, midőn a tapasztalt tanítói módszeré-

nek titkaiba engedett pillantanom, vagy midőn érdekes magyarázataival az egyházi ének és zene szépségeire, egyben a gregorián ének fönséges voltára nemcsak mutatott, hanem ünnepek alkalmával férfi- és vegyes karával kiváló számokat be is mutatott.

A nagy zenekedvelő Hunyadi Imre gróf és családja sohasem mulasztotta volna el egy ünnepi vagy vasárnapi misét, melyen Molecz kara szerepelt. Egyébként Molecz Hunyadi izlése szerinti ember volt, mert hiszen úgyszólván ő választotta a sok pályázó közül, mint legkiválóbb zenei tehetséget. Vegyeskara produktumait nemcsak Ürmény, hanem egész környéke hálával honorálta. A kerületi tanítók gyűléseinek színhelyévé nagyon is gyakran választották Ürményt, mert ott a fiatal mesternek nemcsak pályadíjnyertes felolvasásaiból gyarapíthatták szaktudásukat, hanem templomi és világi karának szebbnél szebb énekein is épülhettek.

De volt zenekara is. Addig zörgetett, esengett a zenekedvelőknél, mígnem többek között Brüh! József akkori plébánosát, most esztergomi prelátuskanonok — aki viszont főleg zenei működésében lankadatlan lelkesítője volt — és az uradalmi orvost, Tóth Károlyt meg nem nyerte, s violin, szekund kontra hegedű, brácsa és harmonium hangjából oly andalító vagy bravuros művészi darabokat csaltak ki, hogy lelkesedésemben akárhányszor az apostolok szavaival kiáltottam fel: »De jó nekünk itt lenni!«

Ám jó volt ott másként is lenni. Az ő családja volt az én második otthonom. Az a boldog, egymást megértő élet, amit immár boldogult emlékü, anyagi felkü nejevel folytatott, általános tiszteletet szerzett személyének. S én közvetlen szemlélője lehettem ennek a harmónikus családi életnek, amelyben bizonyára a jó Istennek is kedve tellett. Persze boldogságuk központja egy icike Stefike pólyásbaba volt, akiről még bizonyára, de már mint asszonyról fogok megemlékezni.

Mint a fentebbiekből látható, vágyam itt szó szerint teljesedésbe ment. Csak az a kár, hogy nagyon rövid ideig tartott, mert princim életében a következő év tavaszán nagy fordulat állott be. — Ugyanis egyik szép reggelen nagy-nagy pecsétetes levelet kapott Komáromból. Izgatottan bontja föl, hogy mit is akarnak vele a komáromiak? Hát, uramfia, egyházi karnagynak hívták a Szent Andrásdómba. És pedig sürgősen kellett választania a falusi, vékony kántortanítói, és a javaadalmas, szép, de nyugdíjigény nélküli városi karnagyi kenyér között. De nem sokáig habozott, a meghívást elfogadta. Gondolta magában, hogy amit a tanítói nyugdíj nyújthatna agg napjaiban, azt ő egy kis szorgalommal előre összemuzsikálja fiatal éveiben. Így legalább gond nélkül szépen fölnevelheti családját. De nem kevésbé örült annak, hogy ott zenei ambíciója teljes kielégítést nyer.

Igy lett az én princim, az én ideálom komáromi karnaggyá.

De megállj kicsi tollam! Te már kész volnál Komáromban is felütni sátorodat, pedig oda már nem voltál hivatalos. Aztán tulajdonképen életrajzot kellene írnod, és te princimnek eleddig csupán ragyogó jellemét festegtetted, s egészen megfélekedtél arról, hogy hol, mikor született, hol s merre járt, stb.?!

Repülj hát vissza tollacskaám a képzelet szárnyán 59 évvel ezelőtti július 4-ig s pihenj meg kissé a Kis-Kárpátok északi ölén fekvő kies Ó-Tura városkájában, ahol a mi ünnepeltünk pont e napon látott először napvilágot. Testvérkéi (lévén ő a hatodik) már az első órában zongora- és hegedű-koncerttel traktálták újszülött öcsikéjüket s bizonyára ezért kedvelte meg Tivike annyira a zenét. Mert boldogult édesatyjuk — mint minden jó apának van valami jóra való ideája — nem nyugodott addig, míg mind a hat fiút és három leánykáját a zene egy vagy több ágában ki nem képezte. Vagyonos és világlátott kereskedő lévén, nem kimélte a pénzt gyermekeinek egyébkénti, de főleg a zenei ágon való kiképeztetéséért. Így lett közülök egyik-másik pap, tanár, tanító, jegyző, tanfelügyelőné.

Tivadarunkat már az óturai és somorjai elemi iskolákban kitüntették tanítói kiváló szorgalmáért. Az esztergomi gimnáziumban pedig úgy társai, mint tanárai valósággal becézték, mert amellet, hogy kitűnő tanuló volt, mindenki tudta, hogy a főszékes-egyházi ének- és zenekarnak nemcsak tagja, hanem a nagyhírű Seyler karnagynak kedvence volt.

Félév alatt ugyanis a legnehezebb darabokban is hibátlanul énekelt, s mikor hangja mutat, a vonós hangszerhez osztotta be őt s a figurális miséknél nagy meglegedésére szerepelt. A tanítóképzőbe mint ötödikes gimnazista lépett be, ahol tanárai már ezért is elismerték, zenetudásáért meg éppen nagyra becsülték. Ő pedig mindig a zenét bujta. Több iskolatársával örökösen együtt muzsikált. Válogatott zenedarabokat négyes hegedűkarra írták s azokat játszották. De zenéjük az utcára is kihallatszott és rosszakaratú emberek azzal vádolták be őket, hogy züllenek. Így történt, midőn egyszer javában muzsikálnak, betoppan közéjük Kudik János igazgatójuk.

— Nos, fiaim, mit csinálnak?

Molecz, mint major domus, kivágja a rezet:

— Muzsikálunk és énekelünk!

Mire az igazgató azzal válaszolt:

— No, igen kellemesen lepődtem meg, mert látom, hogy itt nincs züllés, mint amivel vádolták önöket.

A szerzett tapasztalatok után az igazgató gondolt egyet és a képezde lomtárából kiadta Molecznek az összes hangszereket, sőt húrokra pénzt is adott és a 40 év óta elnémult képezdei zenekar Molecz szervezésével ismét életre kelt és mind neki, mind a képezdének sok dicsőséget juttatott. Míg nem 1877-ben nagyobb pénzbeli jutalommal ki-tüntette, mint első tanuló, jeles tanképesítést nyert.

Az óturaiak ismerve városuk szülöttjének képességeit, persze, azonnal meghívták őt tanítónak. De ő neki kevés volt Tura, neki az a mennyei szépségű művészi zene kellett, amelyet Seyler dirigált. S a második évben már a párkányi iskolában találjuk őt s egyben a bazilikában is, ahol kelleme-sen ható lágy baritonjával, majd a tenorok, majd a basszisták között énekelt, majd ismét brácsázott vagy hegedült, ahol éppen kellett. Így történt, hogy midőn az egyik choralistai állás megüresedett, Seyler őt tüntette ki választásával. S ő lett a Bakács-kápolna orgonistája, egyben számtalanszor a nagy orgonánál is Seylernek helyettese.

De boldogsága hamar véget ért, hacsak azt nem akarta, hogy három évre besorozzák. Valóságos mentsvárként jött Ürménybe való meghívása, ahol muzsikus kántortanítót kerestek. Megsíratta Seylert, meg a szépséges bazilikát is, de Ürménnyel mégis sokat nyert, mert itt jobb javadalom mellett családot is alapíthatott.

S midőn e legfontosabb lépésre határozta el magát, mint 27 éves ifjú kérte meg szíve választottját, Sischa Vencel nagyperkátai grófi uradalni gondnok angvالي jószágú, művelt leányát, Józsat, aki-vel 25 éven át oly boldog eszmévi életet élt.

És most szállj ismét oda tollam, ahol új sátort akartál iitni, Komáromba, ahol, akarva nem akarva, leintettelek...

Igen, itt emelt a zenének szép és dicső hajlékot a mi Meleczünk. Hiszen alig hogy oda jutott, meg-

alakította az egyházi férfi- és női kart, amelyekkel mintegy varázsütésre megnyerte az egész város tetszését, de azokét is, akik a falusi kántort keveselték. Zenésmiséinek híre még az esztergomi káptalan fülébe is elhatott, s mikor Takács Imre bazilikai karnagy elhalálozott, a legnagyobb megtiszteltetés érte őt, ami egyházi karnagyot érhet: meghívták őt a bazilika karnagynak. Nem kisebb ember, mint dr. Prohászka Ottokár és Kereszti Viktor akkori gimnáziumi tanárok voltak nála azzal a küldetéssel, hogy nyújtsa be pályázatát s a káptalan megválasztja őt. De Molecz nagyrahivatottsága mellett is ama végtelenül szerény emberek közé tartozik, akik önmaguk iránt túlzottan is szigorúak s nem bírták őt rávinni, hogy azt az űrt, amit szerinté csak egy másik Seyler tölthet be méltóképen, méltatlanul ő foglalja el. Pedig mint későbbi dicsőséges pályafutása igazolja, nagyon is szépen megállta volna helyét.

Már ez a határtalan szerénység nem maga egy ezüstkoszorú homlokán, amelynek minden egyes levélkéjén megannyi dicsőségnek dátum ragyog?

Budapest, Győr, Fiume, Tata, Nagykanizsa, Kassa, Veszprém, Szombathely és Keszthely megannyi nagyobb állomásai diadalútjának, ahol hangversenyek alkalmával egyházi és világi karával részt vett. Az ott nyert elismerő díszoklevelek, ezüstkoszorúk és billikomok mind beszédes tanúi kiváló zenei tehetségének.

Győrött 1898-ban mindkét karával elsőik lettek

s elismerő díszoklevelet nyertek. 1896-ban, millenniumkor Budapesten szintén díszoklevéllel lettek kiöntetve s az elhunyt király ő felségének adott szerezénadon válogatott húsz taggal vett részt. Tatán 1902-ben mindkét karával föllépett, amidőn ugyanakkor az összkarok, körülbelül 600 ember, dirigálására is őt kérték fel, miáltal benne versenytársai a kiváló dirigentst ismerték el. 1908-ban a keszthelyi hangversenyen gróf Festetich Taszilóné által felajánlott nagy ezüst billikomot, a fiumei nagy hangversenyen, valamint a komáromi hangversenyen elismerő díszoklevelet nyertek. Nagykanizsán pedig 1906-ban ezüst koszorúval díszítették homlokukat. De ne maradjon ki a pápai hangverseny sem, ahol Gálfi budapesti zeneakadémiai tanár nyíltan egész dicshimnuszokat zengett Molecz karáról.

Talán nem érdektelen megemlíteni, hogy 1894-ben, mikor a fiumei hangversenyre készültek, versenykarul fölvettek Gaál Ferenc szabadkai konzervatóriumi igazgatónak »Honfidal«-át, amelynek egyes részeit a poetika licencia alapján saját izlése szerint, bizonyos taktus-összevonásokkal módosította, amely azonban e mű eredetiségén alig változtatott s inkább annak remek tökélyét emelte, minek folytán dalárdájának több zeneértő tagja agályát fejezte ki a darab sikere fölött, ami az ő önérzetét érthetőleg bántotta. S azért addig nem nyugodott, míg kézzelfoghatólag meg nem győzte őket. Éppen kapóra jött Bellovits Imre, Seyler veje, a nagy zenei kapacitás, aki teljes elismeréssel nyi-

latkozott Molecz felfogásának helyességéről. De magának a szerzőnek ítélete kellett ahhoz, hogy a kedélyeket megnyugtassa. S Gaál, aki éppen a fiu-me-i zsűri tagja lévén, közös kérésükre a verseny előtt meghallgatta versenyszámukat. És az iskolázott kar oly hatásosan, oly precizitással, a kérdéses taktusok oly mesteri beillesztésével és kifejezésével adták elő a darabot, hogy a szerző önmagáról szinte megfélemedkezve, egész extázissal ütemezett, mígnem a végén Molecznek nyakába borult s elragadtatással mondotta, hogy »Ahol ilyen karnagy van, ott nekem nincs javítani valóm!« S a meghatottságtól könnyek ragyogtak szemében. Mire a kételkedők is meghajtották zászlóikat: »Tivardarkánk eddig is szeretttünk, de ezentúl még többre becsülünk!«

Ugyancsak Fiumében történt, hogy egy estén több karnaggal sétált a korzón. Szóbeszéd közben az egyik megadja az á-t. Mindenki helyeselte, hogy eltalálta. Egyedül Molecz nem reagált s ő a biztonság tudatával félhanggal magasabban vágja ki az á-t. »Az urak, úgymond, mindnyájan ász-on vannak!« Persze rögtön előkerültek a rejtett hangsípek s mindnyájan karban kiáltották feléje: »Éljen Komárom!«

De a hangok eltalálásában Stefike leánya még nálánál is nagyobb virtuóz. Szinte csodásnak mondható. A legdisszonánsabb akkordot rögtön felfogja s egyenként diktálja a hangokat, amelyet ő egy ütésre hallott. Apjának orgonajátéka közben bármely hang

függve marad, rögtön oda sújja: disz vagy fisz, apja a hibát azonnal helyrehozhatja.

Szombathelyen a dalárdisták verseny után egy nagy kertben telepedtek le, s egyik a másik után adta le szebbnél szebb dalait, mígnem a kert távolabbi részében elhelyezkedett katonazenekar is beleszólt zavarólag a versenybe. Mire Molecz karával a Sabáriába ment vacsorálni. S ime, csaknem az egész publikum egyszerre kelt fel velök s követte őket, ahol számuk szinte megkétszereződött, elanuvira, hogy künn még a villamosok is megrekedtek. S mikor Huber »Fohász«-ában »Ne bántsd a magyart!« énekelték, oly tapsorkán, kendőlobogtatás és éljenzésben részesítették, amilyent odahaza sem hallottak soha.

A fiemei hangverseny óta Gaál Ferenc szabadkai, Kossovits József budapesti, dr. Vajda Emil és dr. Angyal Armand győri zenekapacitásokkal legjobb barátságba került, ami persze szintén emelte ázsióját. A különféle zeneegyesületek mind siettek tagjai sorába felvenni őt. Így lett az Országos Dalosszövetségnek, az Országos Cecilia-Egyesületnek választmányi tagjává, a Dunántúli Dalosszövetség zenebíráló tagjává; a tatai Dunántúli Dalosszövetség versenyén az összkarok vezénylő karnagvává választotta őt a központ.

Mintegy 12 évvel ezelőtt vendége voltam. Azon a címen, hogy mutassa be Rieger nagy művét, a 25.000 koronáért rekonstruált orgonájukat, amelynek keresztülvitelében, közbevetve legyen mondva,

nagy része volt. megkértem, hogy orgonáljon. S előbb lent hallgattam Rinck nagy hatással előadott »Flöte concert«-jét, majd közvetlen közelből kívántam élvezni improvizáláson épült nagystíliú játékát, amelyet egyszer maga Seyler így honorált: »Bravó, öcsém, mondhatom, gyönyörködtem játékodban!« Egyben alig tudtam betelni három manuálás, 51 regiszterű s vagy 15 mellékváltozatú, monstruózus orgonájuk karakterisztikus változatainak szépségeivel, amelyeknek választékos együttes alkalmazásából oly bájos és hatásos muzsikát csalt elő.

Művészi színvonalon álló kara nem rettent vissza a legnehezebb művek előadásától sem. Így Majláth gróf adminisztrátorsága idején a sixtusi kápolna műsorából fölvette Papae Marcelli miséjét, amit 30 férfi, 20 nő és 10 fiuval adott elő. Diabelli, Horák, Seyler, Witt, Pembauer, Kemptear, Max Filke s más nagynevű szerzők művei képezték zeneszámaikat. Körülbelül 15 évvel ezelőtt Müller Passióját 40 tagú vegyeskarral és katonai zenekarral adta elő. De van több saját kompozíciója is, amelyeket részben vegyes- és férfi- vagy gyermekkarrra írt. Sajnos, hogy túlságos elfoglaltsága miatt ebben az irányban nem érvényesítheti kellőleg képességeit.

Városi dalárdáját ő tömörítette egyesületté, s országos hírre is csak az ő rezsimje alatt jutott s amelynek ma már csinos kis vagyona is van.

Énekkara fölött valósággal uralkodik, de a kar tagjai s közötté is oly szeretet uralkodik, mint a testvérek, vagy mint apa és gyermekei között.

Beszélgjek-e ezek után egyéb tevékenységéről és munkabírásáról? Szinte csodaszámba megy, ha elmondom, hogy 59-ik évében hivatalos teendőinek, ének- és zenekara, valamint unokáinak zenetudományi ellátásán kívül még ma is 45—50 zeneórát ad hetenként s amellett, mint itt látható, legfrissebb keletű areképe igazolja, fiatalos és üde, fizikailag is ideális ember.

Igen, ötven órát ad hetenként, úgy, amint azt Űrményben meghívásakor maga elé képzelte. Mert, hiába, a majdan nélkülözendő nyugdíjat előre kell pótolnia.

Már lassan befejezem rajzomat s majdnem elfelejtem megemlíteni, hogy 1892-ben, mindjárt kar nagyságának első éveiben az orgonálási és zeneszerzői szakból a budai Zeneakadémiában a rendes évi vizsgát jeles eredménnyel tette le.

És most még egy kicsit azokról a kedves gyerekekről, akik apjuknak, anyjuknak oly édes, hű másai. Voltak sokan, de néha kettesével is aratott közöttük a halál. Velük sírt akkor egész Komárom. Szegény édesanyjuk szívét is ez rendítette meg. Csak apjuk állt rendületlenül a sok csapás között. És mégis oly könnyőreletes volt hozzájuk az Isten! Tivadar fiuk, hegedű-virtuóz, koronauradalmi gazdaszt Kisbéren. Stefike leánya, a kitűnő orgonista, apjának asszonykoráig helyettese. Pulir János komáromi takarékpénztári cégjegyzőnek a felesége. Mancika takarékpénztári hivatalnok, aki szintén jól orgonál, apjának mostani jobb keze. De unokái is

már szépen zongoráznak, hegedülnek. A kis Tivit négy éves korában valami öneszelte fonomimikai módszerrel fogta rá a zenére, mikor a kottavonalakat: cicakotta, kutyakotta, medvekotta, madárkotta, babakotta nevekkel, de rajzban is megelevenítette s a kis művész azonnal tudta, hogy melyik húrra tegye picinyke ujjait.

Már letennem tollamat, de nem volna teljes a kép, ha nem mutatnék rá arra a veszedelemre, amely a kis család fölött egy éven át Damokles kardjaként függött. Veje ugyanis a szerb fronton, mint főhadnagy, oly súlyosan megsebesült, hogy mellén, hátán teljes egy éven át 15—20 cmnyi seb tátongott, azonkívül a karján is megsebesült. De ő ezeket az aggodalmakat is férfiasan viselte, mert ő nemcsak tettekben, hanem a csapások, sőt a méltatlan támadások elviselésében is ideális — egész ember.

